

Nr 653

Av fru Segerstedt Wiberg och fru Hamrin-Thorell, i anledning av
Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående stöd till
barnstugor m. m.

(Lika lydande med motion nr 806 i Andra kammaren)

1962 års riksdag begärde, bl. a. i anledning av motioner från vårt håll, att Kungl. Maj:t skulle verkställa en allmän översyn av frågan om omfattningen och utformningen av det statliga stödet till barnstugeverksamheten. Riksdagens skrivelse föranledde Kungl. Maj:t att uppdraga åt en tillsatt beredning, familjebereidningen, att komma med förslag rörande detta stöd. Familjebereidningens förslag återfinnes i huvudsak oförändrade i föreliggande proposition nr 62.

Det torde utan vidare kunna sägas, att propositionens förslag utgör ett senkommet svar på upprepade krav bl. a. från oss om en översyn av statsbidragsbestämmelserna i syfte att nå en större stimulans för anordnande och drift av goda barnstugor. I ungefär tio år har barnstugeverksamheten — med undantag av lekskolorna — stått stilla i sin utveckling. Antalet daghem, som varit statsbidragsberättigade, var lika stort år 1954 som i år. Samtidigt har efterfrågan på daghemsplatser, såväl den synliga som den dolda, befunnit sig under kraftig stegring. Läget har blivit sådant att det nödvändiggjort radikala åtgärder. De förslag om uppräknig av statsbidraget med nära 500 %, som regeringen nu framlägger, måste ses som nödvändigt betingade i en situation, som regeringen genom sin tidigare passivitet på området skapat.

Värdesäkra statsbidrag

Om katastrofåtgärder av den typ som det här är fråga om skall kunna undvikas i framtiden måste statsbidragen till barnstugeverksamheten utformas så att de inte snabbt och successivt urholkas på grund av allmänna kostnadsstegringar. Vi befarar att förslagen i proposition nr 62 om fastställande av drift- och anordningsbidrag för dag- och fritidshem till *en viss bestämd summa* kommer att medföra att en omprövning av bidragsreglerna blir aktuell redan om några år. Det synes därför nödvändigt att den i propositionen förordade bidragskonstruktionen avvisas och att i stället den konstruktion som bl. a. Landsorganisationen förordat genomföres. Vi föreslår således att — i syfte att nå en mera varaktig lösning av statsbidragsfrågan — bidragen fastställas till *en viss procentsats* av ett bidragsunderlag, omfattande de genomsnittliga faktiska kostnaderna för investering resp. drift av daghem och fritidshem under budgetåret.

En ny beräkning av bidragsunderlaget förutsättes ske i samband med vederbörande ämbetsverks (f. n. socialstyrelsens) anslagsäskanden för varje kommande budgetår. På detta sätt blir ifrågavarande statsbidrag föremål för indexreglering. För nästkommande budgetår 1963/64 har föredraganden i propositionen angivit att de föreslagna statsbidragsbeloppen motsvarar de faktiska kostnaderna för ifrågavarande verksamheter på sätt som framgår av följande tabell:

Bidrag	Föreslaget belopp	Procent av faktiska kostn.
Anordningsbidrag för daghem och fritidshem	2 500	33 1/3
Driftbidrag för daghem	1 200	25
Driftbidrag för fritidshem	500	25

De beräkningar som föredragande statsrådet gjort och som redovisas i tabellen ovan torde kunna godtagas. Vi föreslår därför att anordningsbidrag fastställs till 1/3 av faktiska investeringskostnader och att driftbidrag utgår med 1/4 av driftkostnaderna, vilket således för budgetåret 1963/64 innebär att bidragen fastställs till de belopp som föreslagits i den ovanstående tabellen.

Formella kompetenskrav bör vidhållas

Statsbidrag till driften av barnstugor utgår f. n. som lönebidrag under förutsättning att vissa tjänster besitter förskollärarkompetens. Detta kompetenskrav, som för närvarande kan erhållas dispens från, föreslås helt slopat i propositionen. Starka invändningar häremot har riktats från skolöverstyrelsens och socialstyrelsens håll och från Sveriges förskollärares riksförbund. Socialstyrelsen anför bl. a. följande i sitt remissyttrande:

Styrelsens direkta, praktiska erfarenheter vid statsbidragsgivningen och kontakterna med kommunerna och andra huvudmän visar att enighet ingalunda råder om önskvärdheten av utbildad och kompetent personal på daghem. Tvärtom framför huvudmännen i stor utsträckning den uppfattningen, att det räcker om föreståndarinnan har föreskriven utbildning och att det för övriga anställda inte erfordras särskild utbildning.

Förslaget om en ny bidragskonstruktion, med ett bidrag med visst belopp för plats och år är rationellt ur rent bidragsteknisk synpunkt. Med hänsyn till vad ovan sagts kan emellertid en sådan konstruktion innebära allvarliga risker för en försämrad standard vid daghemmen. De förvärvsarbetande kvinnornas barn, som tas om hand för kollektiv heldagsvård, vilket i och för sig får anses innebära en viss påfrestning, skulle därvid i stor utsträckning kunna gå miste om de möjligheter, som hemarbetande mödrars barn har i lekskolorna. Den nuvarande standarden vid daghemmen är inte i något avseende sådan att den kan utsättas för risken att sänkas.

De av styrelsen uttalade farhågorna kan elimineras för så vitt man i en statsbidragskungörelse inför en bestämmelse om kompetensvillkor för föreståndarinnan och visst antal övriga befattningshavare. Styrelsen är dess värre av den uppfattningen att det inte räcker med endast anvisningar från

tillsynsmyndigheten i detta avseende. Under den nuvarande perioden med brist på förskollärare bör möjlighet finnas för tillsynsmyndigheten att lämna dispens för alla berörda tjänster i likhet med den nuvarande möjligheten att lämna dispens för föreståndarinna.

Förslaget om slopande av det formella kompetenskravet för rätt till statsbidrag torde ha föranletts av att den nuvarande bristen på förskollärare hindrar den utbyggnad av daghemsverksamheten som förutsättes ske. Man kan dock befara att slopandet av kompetensfordringarna kommer att utgöra ett starkt incitament för kommunerna att inte begära förskolläraryxamen av vissa befattningshavare vid barnstugorna. Detta kan leda till en kvalitetsförsämring framför allt av daghemsvården. En sådan utveckling vore synnerligen olycklig i det skede av kvantitativ upprustning av barnstugeverksamheten som förestår.

Propositionens förslag på denna punkt bör inte genomföras. I överensstämmelse med socialstyrelsens förslag bör riksdagen i stället besluta att i en statsbidragskungörelse låta införa en bestämmelse om formell kompetens för föreståndarinna och ev. vissa övriga tjänster. På grund av den rådande bristen på förskollärare bör dock — som socialstyrelsen framhåller — dispens inledningsvis kunna erhållas från denna bestämmelse.

Statsbidrag till familjedaghemverksamheten

I propositionen avvisas tanken på att statsbidrag skall kunna utgå till sådan daghemsvård som bedrivs i familjedaghem. Som skäl mot att sådant statsbidrag skall utgå anföres *dels* att en företagen väntköundersökning givit negativt resultat beträffande intresset för familjedaghemsvård, *dels* att svårigheter finns att i någon större utsträckning öka rekryteringen av familjedaghem med tillfredsställande kvalitet.

För vår del anser vi att klara skäl talar för att också familjedaghemverksamheten bör bli statsbidragsberättigad. Vi vill hänvisa till de skäl härför som anförts i de likalydande motionerna I: 54 och II: 90 vid 1962 års riksdag. Det avgörande skälet synes vara att ifrågakommande verksamhet åtminstone för närvarande och under den närmaste framtiden fyller en stor uppgift vid sidan av institutionsvården för tillgodoseende av behovet av barntillsyn. När nu initiativ förutsättes komma till stånd för att höja familjedaghemmens kvalitet genom information och utbildning utgör detta ytterligare en anledning till att införa statsbidrag. Vi föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om statsbidrag till familjedaghemverksamheten.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 62 måtte

1. besluta att fastställa statsbidragen till dag- och fritidshem så att anordningsbidrag utgår med 1/3 och driftbidrag med 1/4 av faktiska kostnader efter ovan i motionen närmare angivna riktlinjer,

2. besluta att som formellt kompetenskrav för rätt till driftbidrag till barnstugor skall gälla, att föreståndarinnan och eventuellt vissa övriga befattningshavare skall ha förskollärarexamen, dock att inledningsvis dispens från detta krav skall kunna erhållas, samt

3. i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag om statsbidrag till familjedaghemsverksamheten.

Stockholm den 2 april 1963

Ingrid Segerstedt Wiberg

Ruth Hamrin-Thorell